

Σενάριο Διδασκαλίας για το Μάθημα της Ιστορίας των Αρχαίων Χρόνων με την Αξιοποίηση ενός Μικρόκοσμου « Η Τέχνη στην Εποχή του Χαλκού»

Μαρία Καλλιάδου

Φιλόλογος - Επιμορφώτρια Εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ
Ανατολής 11, Παλλήνη, Τ.Κ. 15351, Ελλάδα
e-mail: mkalliad@de.sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εποχή του Χαλκού στην Ελλάδα αποτελεί μία σημαντική ιστορική περίοδο κατά την οποία παρουσιάζονται στον ελληνικό χώρο οι πρώτοι αξιόλογοι πολιτισμοί: ο Κυκλαδικός πολιτισμός, ο Μινωικός πολιτισμός και ο Μυκηναϊκός πολιτισμός. Οι πολιτισμοί αυτοί έφτασαν σε εξαιρετική άνθιση και παρήγαγαν έργα τέχνης εξαιρετικής αισθητικής, κυκλαδικά, μινωικά, μυκηναϊκά και κρητομυκηναϊκά, σε μια ποικιλία υλικών και πλήθος μορφών. Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί, επιδιώκει ακολουθώντας την αρχή της συνολικότητας κατά την οποία το μορφωτικό αγαθό προσλαμβάνεται όταν προσφέρεται με τάξη, μορφολογική ενότητα, δομή και πληρότητα, να παρουσιάσει την Εποχή του Χαλκού ως όλον, μέσα από τη διάσταση της τέχνης που αναπτύχθηκε σε αυτήν. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα με το μικρόκοσμο να επεξεργαστούν τις γνώσεις διερευνητικά -πραξιακά, εικονιστικά, συμβολικά. Να διατυπώσουν ερωτήματα θέτοντας αποτελεσματικές παραμέτρους, να πάρουν απαντήσεις σε μορφή διαγραμμάτων Venn. Να καλλιεργήσουν δεξιότητες κατανόησης και ερμηνείας συμβολικών αναπαραστάσεων. Να συσχετίσουν, να αναλύσουν να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές, να εξάγουν συμπεράσματα. Η εργασία γίνεται σε ομάδες, δίνοντας τη δυνατότητα εφαρμογής της ομαδοκεντρικής μάθησης.

Λέξεις κλειδιά: αρχαία ιστορία, εποχή του χαλκού, τέχνη, μικρόκοσμος, διερεύνηση, συνεργατική μάθηση

ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η βασική ιδέα αυτού του σεναρίου είναι να παρουσιαστεί ολικά και με συνοπτικό τρόπο η τέχνη της Εποχής του Χαλκού, μέσα από αντιπροσωπευτικά έργα του Κυκλαδικού, Μινωικού και Μυκηναϊκού πολιτισμού, με την αξιοποίηση του κατάλληλου τεχνολογικού εργαλείου. Έτσι οι μαθητές θα επιχειρήσουν συγκριτική διερεύνηση και θα αυτενεργήσουν προκειμένου να εντοπίσουν βασικά χαρακτηριστικά των κύριων γεωγραφικών και πολιτισμικών ενότητων της Εποχής αυτής, να κατανοήσουν το χώρο, το χρόνο, την εξέλιξη, τη μεταβολή, ομοιότητες και διαφορές.

Η διδασκαλία της ιστορικής περιόδου της Εποχής του Χαλκού, γίνεται συνήθως με τρόπο σειριακής παρουσίασης της γνώσης –όπως αυτή υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο- όπου διδάσκονται κατά σειράν ο Κυκλαδικός, ο Μινωικός και ο Μυκηναϊκός πολιτισμός, αφήνοντας την αίσθηση στους μαθητές ότι πρόκειται για ανεξάρτητους πολιτισμούς που εμφανίζονται διαδοχικά, ο ένας μετά τον άλλο, χωρίς να συμπίπτουν ή να αλληλεπιδρούν σε κάποια χρονική περίοδο. Σύμφωνα με τη μορφολογική ψυχολογία, «η διδασκαλία δεν πρέπει να περιορίζεται στη

μηχανική μάθηση, αλλά να αποσκοπεί στην παρουσίαση μιας ολικής κατάστασης, διαρθρωμένης σε ολοκληρωμένη μορφή, που με τη σειρά της εντάσσεται σε μια ευρύτερη ολότητα.» Επιπλέον, στοιχείο της διδασκαλίας πρέπει να είναι η «παραγωγικότητα», όταν ένα νοηματικό πρόβλημα παρουσιάζεται διαρθρωμένο με εμφανή τα δομικά του στοιχεία, στο οποίο καλείται ο μαθητής σε δημιουργική νοητική δράση μέσω της επισκόπησης, αναδόμησης και συσχέτισης των μερών (Κολιάδης, 1997).

Η διδακτική προσέγγιση που προτείνεται εδώ γίνεται με τη χρήση ενός διερευνητικού τεχνολογικού εργαλείου (E-SLATE), με το οποίο έχει δημιουργηθεί ένας μικρόκοσμος που επιτρέπει τη διερεύνηση της γνώσης η οποία δεν δίνεται έτοιμη, αλλά προκαλείται ο μαθητής να την ανακαλύψει. Για τη διευκόλυνση της διερευνητικής δραστηριότητας των μαθητών, υπάρχει ένας χάρτης του ελληνικού χώρου με τοποθετημένα επάνω σε αυτόν τα ευρήματα –ως κουκίδες– στο γεωγραφικό χώρο που βρέθηκαν. Όταν οι μαθητές «χτυπούν» επάνω στα ευρήματα, προβάλλονται οι φωτογραφίες τους και ο επεξεργαστής εγγραφών δίνει σε πίνακα τα σχετικά στοιχεία των εγγραφών. Έτσι ο μαθητής έρχεται σε άμεση επαφή με το γνωστικό αγαθό (αρχή της εποπτείας) (Φουντοπούλου, 2001) έχει δε τη δυνατότητα να ομαδοποιήσει τοποχρονικά τα έργα τέχνης, γεγονός που βοηθά τη μάθηση, τη διατήρηση των αντικειμένων στη μνήμη αλλά και την ανάσυρσή τους (νόμος της εγγύτητας) (Κολιάδης, 1997). Επιπλέον υπάρχει Χρονομηχανή ώστε οι μαθητές να προβούν σε αναζήτηση ευρημάτων που προέρχονται από συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια της Εποχής του Χαλκού. Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθούν οι ψηφίδες «Σύνολο» και «Ερώτηση», οι οποίες διερευνούν τη Βάση, όταν υποβάλλονται ερωτήματα αναζήτησης και οι απαντήσεις παίρνουν τη μορφή διαγραμμάτων Venn.

Η διδασκαλία μέσω του μικρόκοσμου γίνεται με την ενεργητική και αυτοδύναμη συμμετοχή των μαθητών στην επεξεργασία των γνώσεων, που είναι σύμφωνη με την ευρετική θεωρία μάθησης του Bruner, κατά την οποία η διδασκαλία οφείλει να εμπεριέχει προβληματικές καταστάσεις, τέτοιες ώστε να μπορεί ο μαθητής να αντιμετωπίσει είτε με απλή ανάκληση πρότερων γνώσεων είτε με διατύπωση εναλλακτικών υποθέσεων οι οποίες κινητοποιούν τα μέγιστα το μαθητή σε δράση (Μπασέτας, 2002). Η δυνατότητα πολλαπλών αναπαραστάσεων που διαθέτει ο μικρόκοσμος, κινείται στα πλαίσια των αρχών της θεωρίας της γνωσιακής ευελιξίας (Kearsley, 2000), κατά την οποία οι μαθησιακές δραστηριότητες πρέπει να προσφέρουν πολλαπλές αναπαραστάσεις του γνωστικού περιεχομένου, οι δε πηγές γνώσης πρέπει να είναι σε υψηλό επίπεδο διασυνδεδεμένες παρά διαχωρισμένες κατά απλουστευτικό τρόπο.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το παρόν σενάριο κινείται στο πρότυπο της διαλογικής σχέσης καθηγητή- μαθητή, όπου οι ρόλοι μεταβάλλονται και αναβαθμίζονται. Ο καθηγητής σχεδιάζει μια διαφορετική εμπειρία, σε ένα δημιουργικό περιβάλλον μάθησης (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, 1991), όπου αναμένεται να δράσει ως διαμεσολαβητής μεταξύ των τεχνολογικών εργαλείων και των μαθητών, ως σύμβουλος που δίνει τις κατάλληλες οδηγίες για να πετύχουν, ως παρατηρητής που ενθαρρύνει την πρωτοβουλία των μαθητών στη διαχείριση του μικρόκοσμου, διαγιγνώσκει και προβλέπει τα προβλήματα και τα αντιμετωπίζει έγκαιρα ή/και συντονίζει τη διαδικασία επίλυσής τους στην τάξη κατά την πορεία της διδασκαλίας, ως συνεργάτης της μαθησιακής εμπειρίας ο οποίος λειτουργεί ως μέλος της ομάδας που μαθαίνει και βοηθά το μαθητή να αντιμετωπίσει τις όποιες δυσκολίες προκύπτουν. Ταυτόχρονα καθοδηγεί με τρόπο ώστε να αποτρέπονται οι παρεκκλίσεις από το επιθυμητό αποτέλεσμα/στόχο, ενώ ενθαρρύνει τις προσπάθειες των μαθητών ώστε να ξεπερνούν τα προβλήματα και να νιώθουν την ικανοποίηση από τα επιτεύγματά τους. Ο εκπαιδευτικός δεν δρα ως παρουσιαστής και ομιλητής κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Είναι επιστημονικά καταρτισμένος και περιοδικά επιμορφούμενος,

ώστε να γνωρίζει τις δυνατότητες χρήσης των νέων τεχνολογιών και να ενσωματώσει τις γνώσεις αυτές στο μάθημα, προκαλώντας τους μαθητές να εργαστούν δημιουργικά.

Παράλληλα, ο ρόλος του μαθητή μεταβάλλεται, καθώς μετακινείται από τον παραδοσιακό του ρόλο και ενθαρρύνεται σε μια κοινωνικοποιημένη μαθησιακή διαδικασία δόμησης της γνώσης και κριτικής επιλογής, προσέγγισης και ανάλυσης, επεξεργασίας και αναδόμησης της πληροφορίας. Στην πορεία της διδασκαλίας ο μαθητής αναμένεται να συνεργαστεί με την ομάδα του και να ανταλλάξει απόψεις αναδιαμορφώνοντας τις δικές του, προκειμένου να επεξεργαστεί κριτικά το υλικό που του δίνεται, να ανακαλέσει προϋπάρχουσες γνώσεις σχετικά με τεχνικές και έννοιες που σχετίζονται με την τέχνη, να επιλέξει τον τύπο των ερωτημάτων που σταδιακά θα υποβάλλει μέχρι να οδηγηθεί στην εξαγωγή συμπερασμάτων. Ο μαθητής δοκιμάζει τη χαρά της ανακάλυψης, και της ενεργητικής συμμετοχής στην οικοδόμηση της γνώσης, λειτουργώντας με αίσθηση «αυτονομίας» και «προσωπικής ευθύνης» (Κυνηγός, 1995). Μαθαίνει πώς να μαθαίνει με δική του πρωτοβουλία, δεξιότητα που κρίνεται απαραίτητη στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Προσδοκώμενη παιδαγωγική κατάρκτηση είναι η, σε κοινωνική ενορχήστρωση ομάδας, καλλιέργεια της συνεργατικότητας μεταξύ των μελών της κάθε ομάδας και αφετέρου της διάθεσης για αναζήτηση, διερεύνηση και πειραματισμό (Κυνηγός, 1995) εκ μέρους των μαθητών, οι οποίοι θα βρεθούν απέναντι σε ένα δυναμικό εργαλείο μάθησης και θα κληθούν να επικοινωνήσουν με ένα νέο τρόπο στην τάξη και να εμπλακούν σε μια νέα διαδικασία διαχείρισης της παρεχόμενης πληροφορίας.

Το σενάριο αυτό ακολουθεί το «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Ιστορίας και Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών Ιστορίας για το Γυμνάσιο και το Λύκειο» (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2002) και επιδιώκει να υπηρετήσει τους παρακάτω ειδικούς σκοπούς:

- Να οδηγήσει τους μαθητές στην κατανόηση ότι ο κόσμος στον οποίο ζουν είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας, με υποκείμενα δράσης τους ανθρώπους.
- Να καταστούν ικανοί μέσα από τη γνώση του παρελθόντος να κατανοήσουν το παρόν.
- Να οδηγήσει στην ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στη σπουδή του παρελθόντος ως παράγοντα απόκτησης αυτογνωσίας και κατανόησης της κοινωνίας.
- Να οικειώνονται οι μαθητές βαθμιαία το ειδικό λεξιλόγιο της ιστορικής επιστήμης.
- Να διευκολύνει τη συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας επιλογής και κριτικής αξιολόγησης των ιστορικών πηγών.
- Να οικοδομήσουν μέσα από τη μελέτη του δικού τους πολιτισμού την εθνική και πολιτιστική τους ταυτότητα.
- Να συνειδητοποιήσουν και να εκτιμήσουν τη συμβολή του ελληνικού πολιτισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Α. Ως προς το Γνωστικό Αντικείμενο

Προσδοκάται οι μαθητές:

- Να επεξεργαστούν και να κατανοήσουν συγκεκριμένες έννοιες και ιστορικούς όρους: χώρος, χρόνος, μεταβολή, εξέλιξη, ομοιότητα-διαφορά, πολιτισμός.
- Να αντιληφθούν τη διαδικασία εξέλιξης του ανθρώπου και τη μετάβασή του από την προϊστορία στον Ιστορία.
- Να διακρίνουν τις κύριες γεωγραφικές και πολιτισμικές ενότητες της πρώιμης, μέσης και ύστερης εποχής του Χαλκού, τις ομοιότητες και τις διαφορές τους.
- Να εκτιμήσουν συνολικά τον κυκλαδικό, το μινωικό και το μυκηναϊκό πολιτισμό σε σχέση με το χρόνο και το χώρο ανάπτυξής τους.

- Να μπορούν να ορίζουν με ακρίβεια το περιεχόμενο του ιστορικού όρου «εποχή του χαλκού» και να αναγνωρίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της κυκλαδικής, της μινωικής και της μυκηναϊκής τέχνης.
- Να αποκτήσουν την ιστορική γνώση μέσω της προσωπικής επαφής με τις πηγές (αρχαιολογικά ευρήματα) και να μάθουν να παρατηρούν τα αρχαιολογικά ευρήματα και να αντλούν πληροφορίες από αυτά.

Β. Ως προς τη Μαθησιακή Διαδικασία

Κατά την πορεία της μαθησιακής διαδικασίας εφαρμόζεται το σχήμα γνώση, κατανόηση, εφαρμογή, ανάλυση, σύνθεση, αξιολόγηση (Bloom & Krathwohl, 2000). Οι μαθητές/τριες αναμένεται να ανακαλέσουν προϋπάρχουσα γενική γνώση, να κατανοούν, συσχετίζουν και ερμηνεύουν τα δεδομένα της βάσης, να εφαρμόζουν υποθέσεις, να αναλύουν τα δεδομένα και τις μεταξύ τους σχέσεις, να συνθέτουν το όλο βάσει των αποτελεσμάτων της διερεύνησης, να αξιολογούν και κρίνουν το παρεχόμενο υλικό και την πορεία διερεύνησης. Ο μικρόκοσμος επιτρέπει στους μαθητές/τριες να οπτικοποιούν τα δεδομένα και να αποκτούν ολοκληρωμένη εικόνα του γνωστικού αντικείμενου, καθώς ελεύθερα εξερευνούν μέσα σε «κατάλληλα οριοθετημένο πλαίσιο», ώστε να εμπλέκονται «στις έννοιες και στους στόχους που έχουν ενσωματωθεί στον μικρόκοσμο» (Κυνηγός & Κουτλής, 2002). Η χρήση του μικρόκοσμου επιτρέπει τη διερεύνηση της γνώσης η οποία δε δίνεται έτοιμη, αλλά προκαλείται ο μαθητής να την ανακαλύψει και να τη συνθέσει. Παράλληλα δε, καθώς η εργασία γίνεται σε ομάδες, δίνεται η δυνατότητα εφαρμογής της συνεργατικής μάθησης.

Γ. Ως προς τη Χρήση Νέων Τεχνολογιών

Σε αυτό το σενάριο χρησιμοποιείται ένας μικρόκοσμος που περιλαμβάνει τις ψηφίδες: χάρτη, χρονομηχανή, κορνίζα, επεξεργαστή βάσης, επεξεργαστή εγγράφων, ερώτηση, σύνολο. Ο μικρόκοσμος που χρησιμοποιείται σε αυτό το σενάριο αναμένεται να δώσει τη δυνατότητα στους μαθητές να κατανοήσουν τη λειτουργία των διερευνητικών εργαλείων. Να διατυπώσουν ερωτήματα θέτοντας αποτελεσματικές παραμέτρους, να πάρουν απαντήσεις σε μορφή διαγραμμάτων Venn. Να αποκτήσουν δεξιότητες κατανόησης και ερμηνείας συμβολικών αναπαραστάσεων (διαγράμματα Venn). Να συσχετίσουν, να αναλύσουν να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές, να εξάγουν συμπεράσματα.

ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ

Η χρήση του μικρόκοσμου «ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ» στο παρόν σενάριο επιτρέπει τη διαχείριση της πληροφορίας με δυνατότητες επιλεκτικής εύρεσης, δίνει τη δυνατότητα ελεύθερης εξερεύνησης μέσα σε κατάλληλα οριοθετημένο πλαίσιο, ώστε οι μαθητές να εμπλέκονται στις έννοιες και στους στόχους που έχουν ενσωματωθεί στον μικρόκοσμο (Κυνηγός & Κουτλής, 2002). Η χρήση του μικρόκοσμου επιτρέπει την επεξεργασία της συγκεκριμένης ενότητας της Ιστορίας σε δύο παράλληλες διαστάσεις: του χώρου, που δίδεται μέσα από τον χάρτη όπου είναι τοποθετημένα τα αρχαιολογικά ευρήματα, και του χρόνου που δίδεται με τη χρονομηχανή η οποία συνδέεται στο χάρτη. Ο μικρόκοσμος επιτρέπει την αισθητοποίηση αφηρημένων ιστορικών εννοιών και όρων, με πολλαπλούς τρόπους-χρονομηχανή, χάρτης, φωτογραφίες ευρημάτων, διαγράμματα Venn- έτσι ώστε να προκληθεί το ενδιαφέρον του μαθητή, να κατανοήσει ουσιαστικά σημεία, να ανακαλύψει τη γνώση, να τη συνθέσει και να την εμπεδώσει.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η χρησιμοποίηση του Μικρόκοσμου για το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο θέλει να εφαρμόσει την αρχή του προοδευτικού σχολείου: «μάθηση με την πράξη» (“learning by doing”) να μετατρέψει, δηλαδή, τη μάθηση από παθητική διαδικασία, στηριζόμενη στην

εξαναγκαστική υπακοή - προσοχή των μαθητών, σε συνεργατική προσπάθεια που προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή τους σε μια δραστηριότητα με πρακτική, ακόμη και παιγνιώδη διάσταση. Μέσω αυτής αξιοποιούνται αρχές όπως αυτή της εποπτείας, αφού οι εμπλεκόμενοι μπορούν να οπτικοποιούν τα συμπεράσματα (απαντήσεις) και να αποκτούν ολοκληρωμένη εικόνα για το διερευνόμενο θέμα, καθώς και της καθοδηγούμενης αυτενέργειας μέσω της οποίας έχουν την ελευθερία, αναπτύσσοντας πρωτοβουλία, να πειραματιστούν, να προσεγγίσουν ένα θέμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, σε συνεργασία με τους συμμαθητές τους, και να ανακαλύψουν, να «κατακτήσουν» την καινούρια γνώση. Έτσι οι μαθητές μαθαίνουν στη μεταξύ τους συνεργατικότητα, στην επεξεργασία και διασταύρωση πληροφοριών, στο δημιουργικό διάλογο, στην κριτική αναπροσαρμογή της θεώρησής τους και στη διατήρηση μιας ευέλικτης διάθεσης απέναντι στα πράγματα. Δοκιμάζουν τη χαρά της ανακάλυψης, της δημιουργίας και της ενεργητικής συμμετοχής στη οικοδόμηση της προσδοκούμενης γνώσης, έχοντας συναίσθηση τόσο της «αυτονομίας» που τους παρέχεται όσο και της «προσωπικής τους ευθύνης» που εκπορεύεται από αυτή (Κυνηγός, 1995). Καλλιεργούνται, με άλλα λόγια, δεξιότητες που σχετίζονται με τους τρόπους απόκτησης γνώσης και οι μαθητές ενισχύονται εσωτερικά κυρίως για τη διαρκή αναζήτησή της. Ο περιορισμός του ρόλου του διδάσκοντος άλλωστε, και η έμφαση στη διαδικασία μάθησης με άμεση συμμετοχή των μαθητών, επιβάλλει έναν μαθητοκεντρικό – ενεργητικό τύπο μάθησης.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Ο μικρόκοσμος που χρησιμοποιείται σε αυτήν τη διδακτική διαδικασία, είναι ένα υπολογιστικό περιβάλλον που ενσωματώνει συγκεκριμένες έννοιες- γνώσεις του γνωστικού αντικείμενου της Αρχαίας Ιστορίας. Ωστόσο η γνώση αυτή δε διδάσκεται -με την κλασική, συμβατική έννοια του όρου- αλλά είναι ενσωματωμένη, διάχυτη μέσα στο μικρόκοσμο, περιμένοντας να «ανακαλυφθεί» από το μαθητή (Αργύρης, 2002).

Με το σενάριο αυτό επιδιώκεται μία διερευνητική προσέγγιση της ιστορικής γνώσης του αρχαίου ελληνικού κόσμου, καθώς ο μαθητής παρατηρεί τα αρχαιολογικά ευρήματα και καταγράφει τις παρατηρήσεις του οι οποίες στη συνέχεια θα τον οδηγήσουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων. Η διαδικασία της μάθησης εξελίσσεται συνεργατικά, καθώς οι μαθητές εργάζονται σε μικρές ομάδες. Επιπλέον, επιχειρείται μια ενεργητική - βιωματική προσέγγιση, καθώς κάθε μαθητής αναλαμβάνει το ρόλο του αρχαιολόγου και η αναζήτηση αποκτά προσωπικό νόημα αφού του ανατίθεται να ερευνήσει και να παρατηρήσει αρχαιολογικά ευρήματα, τα οποία στη συνέχεια θα μελετήσει για να δώσει απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα που έχουν τεθεί. Η έρευνα των πηγών -ευρημάτων, προσφέρεται για τη βαθύτερη κατανόηση της τέχνης της Εποχής του Χαλκού, για τη ζωντανή προσέγγιση αυτής της ιστορικής εποχής. Πολύ χρήσιμη για την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης είναι η σύγκριση των ευρημάτων και η ενθάρρυνση των μαθητών να αναζητήσουν ομοιότητες και διαφορές.

Επιπλέον, η αναζήτηση των ευρημάτων στο χάρτη του Ελλαδικού χώρου, παράλληλα προς τη χρήση της χρονομηχανής, επιτρέπει τους μαθητές να εντάξουν τη γνώση που ανακαλύπτουν «σε οργανικά σύνολα», καθώς «ο χώρος αποτελεί καθοριστικό παράγοντα των δραστηριοτήτων των ανθρώπων και η σχέση του με το χαρακτήρα των πολιτισμών είναι ουσιαστική». Ο χρόνος από την άλλη μεριά, επιτρέπει την οργάνωση και παρουσίαση των γεγονότων σε λογική ακολουθία» (Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, 2002).

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Τεχνολογική πλατφόρμα: E-SLATE <http://e-slate.cti.gr/>

Μικρόκοσμος: ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Κατασκευαστής: Μαρία Καλλιάνου

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

Θεματική Ενότητα: «Εποχή του Χαλκού»

Χρονισμός- διάρκεια: 2 δίωρα

Σχέση με το αναλυτικό πρόγραμμα:

Οι στόχοι αυτής της διδακτικής πρότασης ανταποκρίνονται πλήρως στο ισχύον πρόγραμμα της διδασκαλίας της Ιστορίας. Η συγκεκριμένη διδασκαλία γίνεται στο κεφάλαιο Εποχή του Χαλκού, της Ιστορίας της Α΄ Γυμνασίου και της Α΄ Λυκείου.

Προαπαιτούμενα

Προηγούμενη εμπειρία των μαθητών και του διδάσκοντα στην χρήση διερευνητικού λογισμικού, προηγούμενη εμπειρία των μαθητών σε συνεργατική δραστηριότητα και ευελιξία στο ωρολόγιο σχολικό Πρόγραμμα προκειμένου να γίνει κάποια τροποποίηση αν χρειαστεί, έτσι ώστε να διατεθούν συνεχόμενες διδακτικές ώρες.

Α Φάση: 2 διδακτικές ώρες

Η διδασκαλία πραγματοποιείται εισαγωγικά, πριν διδαχθούν οι μαθητές τις συγκεκριμένες ενότητες των σχολικών βιβλίων. Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των 3 μαθητών. Κριτήριο για τη σύνθεση των ομάδων είναι να υπάρχει σε κάθε μια ένας τουλάχιστον μαθητής, που να είναι εξοικειωμένος στη χρήση λογισμικού. Δεύτερο κριτήριο αποτελεί η ανομοιογένεια της ομάδας ως προς τις πνευματικές ικανότητες των μαθητών, αφού ο καταμερισμός του έργου θα δώσει τη δυνατότητα εξατομίκευσης της εργασίας που ανατίθεται, «γεγονός που διασφαλίζει την πρόοδο όλων των μαθητών, ασχέτως από το πνευματικό τους επίπεδο» (Ματσαγγούρας, 1987).

Το πρώτο πεντάλεπτο της ώρας διατίθεται για να παρουσιάσει ο καθηγητής στους μαθητές απλές οδηγίες για τη χρήση του μικρόκοσμου. Κατόπιν παρουσιάζει το θέμα διερεύνησης και την πορεία της όλης διδασκαλίας που θα πραγματοποιηθεί. Ο καθηγητής αναφέρει εν συντομία ότι θα εργαστούν με τις ομάδες τους σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση, θα αναζητήσουν αρχαιολογικά ευρήματα στο μικρόκοσμο, θα καταγράψουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με αυτά σε ένα φύλλο ταξινόμησης. Στη συνέχεια θα συνθέσουν ένα κείμενο όπου θα παρουσιάσουν το υλικό που συγκέντρωσαν και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν.

Ο καθηγητής δίνει επιπλέον οδηγίες για την οργάνωση των ομάδων. Όλοι μαζί οι μαθητές της ομάδας, στην αρχή κάθε φάσης, και αφού λάβουν τα φύλλα εργασίας που τους εξηγούν τις δραστηριότητες που πρέπει να κάνουν, θα ορίσουν τους ρόλους τους στους οποίους θα εναλλάσσονται για να εξασφαλισθεί η συνεισφορά όλων στην ομάδα. Στο τέλος της εργασίας οι μαθητές θα παραδώσουν ένα κείμενο αυτοαξιολόγησης της ομάδας, με παραμέτρους την επιτυχία των ακαδημαϊκών στόχων και τον τρόπο λειτουργίας της ομάδας. Ο καθηγητής καθιστά σαφές ότι ο ίδιος θα αξιολογήσει τους μαθητές ως προς τις ίδιες παραμέτρους, ατομικά και ομαδικά. Στη συνέχεια ο καθηγητής προχωρεί στην οργάνωση της Α Φάσης της διδασκαλίας. Μοιράζει στους μαθητές 3 φύλλα εργασίας με αντίστοιχα θέματα διερεύνησης:

- «Τα χαρακτηριστικά της Κυκλαδικής τέχνης. »
- «Τα χαρακτηριστικά της Μινωικής τέχνης. »
- «Τα χαρακτηριστικά της Μυκηναϊκής τέχνης. »

Ο καθηγητής διευκρινίζει ότι στην πρώτη φάση που διαρκεί δύο διδακτικές ώρες, οι μαθητές θα εργαστούν στο μικρόκοσμο, και θα ασχοληθούν με την αναζήτηση αρχαιολογικών ευρημάτων και την καταγραφή των στοιχείων που τους χρειάζονται για κάθε εύρημα. Θα αναζητήσουν τα χαρακτηριστικά των διάφορων μορφών τέχνης σε κάθε πολιτισμό. Κάθε ομάδα θα ασχοληθεί με διαφορετική αναζήτηση, σε διαφορετικό επίπεδο του χάρτη, βάσει του φύλλου εργασίας.

Οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν ότι αναλαμβάνουν το ρόλο του αρχαιολόγου, και γι αυτό θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν το μικρόκοσμο διερευνητικά, αξιοποιώντας τόσο τις ψηφίδες Ερώτησης- Σύνολο όσο και την ψηφίδα Επεξεργαστής εγγραφών, προκειμένου να φτάσουν στα ευρήματα που θα τους δώσουν τις επιθυμητές πληροφορίες.

Σε αυτή τη φάση ο καθηγητής συζητά με τις ομάδες, προκειμένου να βοηθήσει τους μαθητές να εντοπίσουν ευρήματα που πρέπει να μελετήσουν, ανάλογα με το θέμα διερεύνησης που έχουν αναλάβει. Αυτά τα ευρήματα θα τα καταγράψουν στο φύλλο εργασίας, θα τα παρατηρήσουν και θα συμπληρώσουν στοιχεία για το καθένα. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, ο καθηγητής ενεργεί διευκολυντικά, δίνει οδηγίες για την πραγματοποίηση της αναζήτησης και ελέγχει αν οι μαθητές αναζητούν τα κατάλληλα ευρήματα. Όταν ολοκληρώσουν την καταγραφή των πληροφοριών τους, προχωρούν οι μαθητές στη σύνθεση ενός κειμένου που συνοψίζει τις παρατηρήσεις τους και τα συμπεράσματα που εξήγαγαν σχετικά με το θέμα τους. Κατά τη διαδικασία της σύνθεσης ο καθηγητής παρεμβαίνει στις συζητήσεις και ελέγχει την επάρκεια των απαντήσεων που καταγράφονται στα φύλλα εργασίας. Στο τέλος της διδακτικής ώρας οι μαθητές παραδίδουν στον καθηγητή το κείμενο που συνέθεσαν.

Β Φάση: 2 διδακτικές ώρες

Η δεύτερη φάση της διδασκαλίας διαρκεί δύο διδακτικές ώρες. Οι μαθητές, έρχονται στο εργαστήριο, έχοντας μαζί τους τα φύλλα εργασίας και το κείμενο που συνέθεσαν. Οι ομάδες αναδιοργανώνονται με τη μέθοδο jigsaw. Δημιουργούνται νέες ομάδες των τριών μαθητών, έτσι ώστε σε κάθε ομάδα να υπάρχει ένας μαθητής από κάθε διαφορετική ομάδα, με επεξεργασμένο διαφορετικό φύλλο εργασίας κατά την προηγούμενη φάση.

Κατά την πρώτη ώρα αυτής της φάσης κάθε ομάδα θα διερευνήσει μία μορφή τέχνης στην Εποχή του Χαλκού, όπως εκδηλώθηκε στον Κυκλαδικό, στο Μινωικό και στο Μυκηναϊκό πολιτισμό, αναζητώντας επιρροές, ομοιότητες και διαφορές. Κάθε ομάδα θα ασχοληθεί με διαφορετική μορφή τέχνης.

Τα θέματα που δίνονται προς διερεύνηση με τα φύλλα εργασίας είναι:

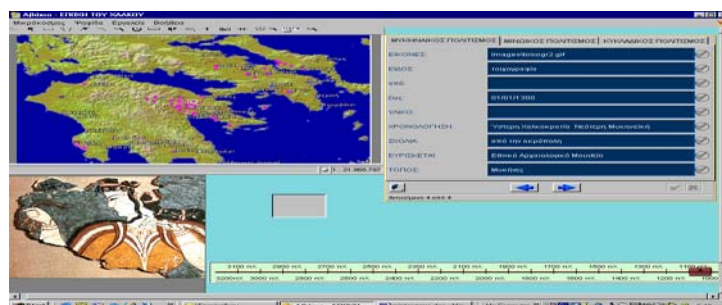
- «Η τέχνη της αρχιτεκτονικής στον Κυκλαδικό, Μινωικό και Μυκηναϊκό πολιτισμό. Ομοιότητες και διαφορές. »
- «Η θρησκεία στην τέχνη του Κυκλαδικού, Μινωικού και Μυκηναϊκού πολιτισμού. Ομοιότητες και διαφορές. »
- «Η τέχνη της γλυπτικής στον Κυκλαδικό, Μινωικό και Μυκηναϊκό πολιτισμό. Ομοιότητες και διαφορές. »
- «Η τέχνη του κοσμήματος στον Κυκλαδικό, Μινωικό και Μυκηναϊκό πολιτισμό. Ομοιότητες και διαφορές. »
- «Η τέχνη της αγγειοπλαστικής στον Κυκλαδικό, Μινωικό και Μυκηναϊκό πολιτισμό. Ομοιότητες και διαφορές. »
- «Η τέχνη της τοιχογραφίας στον Κυκλαδικό, Μινωικό και Μυκηναϊκό πολιτισμό. Ομοιότητες και διαφορές. »
- «Η γραφή στον Κυκλαδικό, Μινωικό και Μυκηναϊκό πολιτισμό. Ομοιότητες και διαφορές. »

Κάθε ομάδα κατά τη διάρκεια της διερεύνησης, θα εργάζεται σε όλα τα επίπεδα του χάρτη, θα συζητά το αποτέλεσμα της αναζήτησης στο μικρόκοσμο, θα αξιοποιεί τη γνώση της προηγούμενης φάσης, θα καταγράφει τις παρατηρήσεις της. Κατά τη διάρκεια της έρευνας, ο καθηγητής ενεργεί διευκολυντικά. Με την ολοκλήρωση της αναζήτησης, οι μαθητές θα συνθέσουν ένα κείμενο που συνοψίζει τις παρατηρήσεις τους και τα συμπεράσματα που εξήγαγαν σχετικά με το θέμα τους.

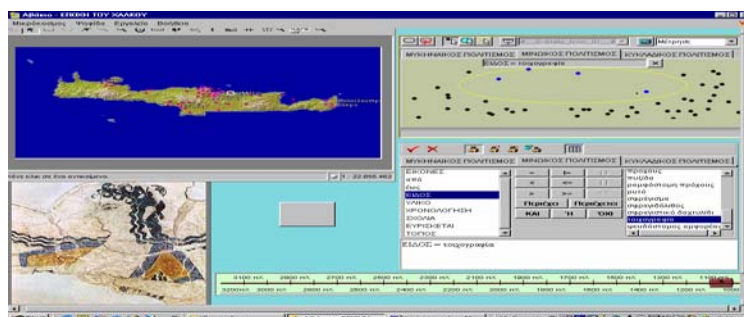
Κατά τη δεύτερη ώρα αυτής της φάσης ο καθηγητής θα επιλέξει ένα άτομο από κάθε ομάδα για να κάνει την παρουσίαση του υλικού της. Έτσι, αυτή η παρουσίαση λειτουργεί ως κίνητρο για την ισοδύναμη δραστηριοποίηση και εργασία όλων των μελών κάθε ομάδας. Κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τη μορφή της τέχνης που διερεύνησε, κάνοντας αναφορά στα ευρήματα που επεξεργάστηκε και παρουσιάζοντας τις παρατηρήσεις της. Όσο διαρκεί η παρουσίαση της κάθε ομάδας, οι υπόλοιποι μαθητές υποβάλλουν ερωτήματα, διατυπώνουν απορίες, ζητούν διευκρινίσεις για τα θέματα που παρουσιάστηκαν. Ο καθηγητής προωθεί τη συζήτηση, δίνοντας πρόσθετα ερωτήματα σε κάθε ομάδα, έτσι ώστε να αξιοποιήσουν όλο το υλικό που συγκέντρωσαν, και να παρουσιάσουν με επάρκεια το θέμα τους. Στο τέλος της διδακτικής ώρας οι μαθητές παραδίδουν στον καθηγητή το κείμενο που συνέθεσαν και το κείμενο αυτοαξιολόγησης.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Κατά τη διερεύνηση του φύλλου εργασίας με θέμα «Η τέχνη της τοιχογραφίας στην Εποχή του Χαλκού» αναμένεται ότι η ομάδα των μαθητών θα προβεί στις εξής ενέργειες: Χρησιμοποιώντας τις ψηφίδες Ερώτηση και Σύνολο, θα βρει τις τοιχογραφίες που αφορούν τον Κυκλαδικό, το Μινωικό και το Μυκηναϊκό πολιτισμό, στα τρία επίπεδα του Χάρτη. Στη συνέχεια θα χτυπήσει κάθε κουκίδα στον Χάρτη για να δει στην κορνίζα την αντίστοιχη τοιχογραφία... Κατόπιν θα μεταβεί με το Κουμπί- Διακόπτη στην ψηφίδα Επεξεργαστής Εγγραφών όπου θα παρουσιαστούν στο σχετικό πίνακα οι πληροφορίες που έχουν περαστεί στη Βάση για κάθε τοιχογραφία (βλ. εικ 1,2,3).

Εικόνα 1

Εικόνα 2

την «Τέχνη στο Μυκηναϊκό πολιτισμό», για να διδαχθούν με τα αντίστοιχα φύλλα εργασίας, κατά τη διδασκαλία των σχετικών κεφαλαίων της Ιστορίας.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ

Το θέμα διερεύνησης του συγκεκριμένου σεναρίου είναι προσιτό και οι διδακτικές ώρες που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του, στα πλαίσια του εφικτού. Η εμπλοκή των μαθητών στη διερεύνηση του μικρόκοσμου, δίνει τη δυνατότητα να ανακαλύψουν μόνοι/ες τους τα κύρια χαρακτηριστικά της τέχνης στην Εποχή του Χαλκού, μέσα από την παρατήρηση αρχαιολογικών ευρημάτων, τη σύγκριση, τη διατύπωση υποθέσεων, την υποβολή ερωτημάτων και εξαγωγή συμπερασμάτων. Επιπλέον, η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση έχει αρκετές δυνατότητες τροποποίησης οι οποίες είναι δυνατό να ενταχθούν, κατά την κρίση του διδάσκοντος, στη διδασκαλία των μαθημάτων της Αρχαίας Ιστορίας, στο Γυμνάσιο και Λύκειο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αργύρης, Μ. (2002), Διερευνητική μάθηση με χρήση υπολογιστικών εργαλείων: Μια εναλλακτική πρόταση διδασκαλίας, Στο Χ. Κυνηγός, Ευ. Δημαράκη (Eds), *Νοητικά εργαλεία και πληροφοριακά μέσα*, 98-118, Αθήνα: Καστανιώτης
- Bloom, B.S. & Krathwohl, D.R. (2000), *Ταξινόμια διδαχτικών στόχων*, Μετ. Λαμπράκη-Παγανού Α., Θεσσαλονίκη: Κώδικας
- Castleden, R. (1990), *Minoans*, London
- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών & Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης*, (2002), τ. Α', Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, ΠΙ
- Finley, M. I. (1970), *Early Greece*, London
- Grant, M. (1969), *The Ancient Mediterranean*, London
- Kearsley, G. (2000), *Cognitive flexibility theory*, [On-line]: <http://www.gwu.edu/~tip/spiro.html>
- Κολιάδης, Ε.Α. (1997), *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη*, τ. Γ', Αθήνα
- Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (1991), Οι εκπαιδευτικές και κοινωνικές διαστάσεις της χρήσης των νέων τεχνολογιών στο σχολείο, *Σύγχρονα Θέματα*, (46-47), 77-93
- Κυνηγός, Χ. & Κουτλής, Μ. (2002), Εκπαιδευτικό λογισμικό υπό ...συνθήκες, *RAM*, (τ. Φεβ.), 94-101
- Κυνηγός, Χ. (1995), Η ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί: Η υπολογιστική τεχνολογία ως εργαλείο έκφρασης και διερεύνησης στη γενική παιδεία, Στο Α. Καζαμίας & Μ. Κασσωτάκης (Eds), *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές αναγκρότησης και εκσυγχρονισμού*, 396-416, Σείριος
- Κυνηγός, Χ. (2002), Νέες πρακτικές με νέα εργαλεία στην τάξη: Κατάρτιση επιμορφωτών για τη δημιουργία κοινοτήτων αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών στο σχολείο, Στο Χ. Κυνηγός, Ευ. Δημαράκη (Eds), *Νοητικά εργαλεία και πληροφοριακά μέσα*, 27-53, Αθήνα: Καστανιώτης
- Μαρινάτος, Σ. Ν. (1959), *Κρήτη και Μυκηναϊκή Ελλάδα*, Αθήνα
- Ματσαγγούρας, Γ.Η. (1987), *Ομαδοκεντρική διδασκαλία και μάθηση*, Αθήνα: Γρηγόρης
- Μπασέτας, Κ. (2002), *Ψυχολογία της μάθησης*, 299-327, Αθήνα: Ατραπός
- Palmer, L. R. (1961), *Mycenaeans and Minoans*, London
- Spiro, R.J., Feltovich, P.J., Jacobson, M.L., & Coulson, R.L. (1999), *Cognitive flexibility, constructivism, and hypertext: Random access instruction for advanced knowledge acquisition in ill-structured domains*, [On-line]: <http://www.ilt.columbia.edu/ilt/papers/Spiro.html>
- Vermeule, E. T. (1983), *Ελλάς εποχή του χαλκού*, Αθήνα
- Φουντοπούλου, Μ.Ζ. (2001), *Μάθηση και διδασκαλία*, (τ. Α'), Αθήνα: Καστανιώτης

